

Med den tunna fyrklövern på tvären i halsen

[070313] Kaffe och sockerkaka till frukost, alltid kaffe och sockerkaka. Alltid bruna tänder, trasiga tänder. Trasiga tänder att stänga läpparna om. Stänga läpparna vid varje fotografering, försöka le ändå, le med ögonen. Stänga läpparna om orden – inte tala om det skamliga – och aldrig riktigt kunna le, inte med läpparna, inte med ögonen. Stänga läpparna och försöka, men hur det trasiga syns ändå.

Skammens boning kan verka till synes fylld långt över alla breddar av misär på flera plan, men Dahlin balanserar skickligt mellan eländet och de trots allt existerande ljuspunkterna. Hon hemfaller inte åt det självömkande, lika lite som hon tillskriver sig själv någon underminerande offerroll – nej, snarare finns det en styrka i *Skammens boning*, även litterärt sett.

Berättelsen är poetiskt skriven, vilket tillsammans med en lekande språkglädje gör läsningen lika njutningsfull som författarens fasansfulla, och genom skrivandet återuppväckta, minnen och sår gör den plågsam.

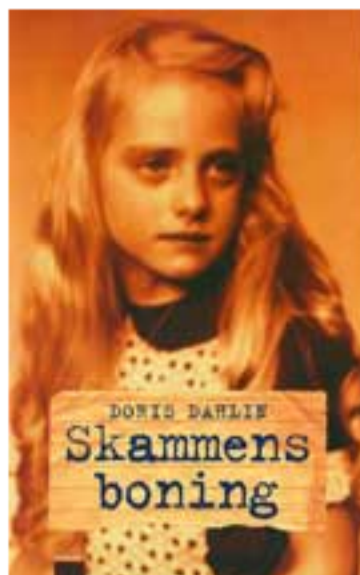
Dahlinns berättelse finns – om än kortare och med ett något annorlunda fokus – med i antologin *Tala om klass* (red. Susanna Alakoski och Karin Nielsen, Ordfront 2006). I hennes antologibidrag *There must be better songs to sing* sammanfattas mycket av det som berättas i *Skammens boning* – den supande fadern, den livströtta, hårt slitande modern, de ömma guldmostrarna. Och så skammen. Skammen över missfärgade, trasiga tänder – med de påföljande stränga förmaningarna att alltid le med munnen stängd. Skammen över att tvingas städa upp andras skit och för det slitgörat inte ens få skäligt betalt. Skammen över fattigdomen, över att tillhöra under- eller arbetarklassen – den skam som i *Tala om klass* även blir till ilska. Men som för barnet Doris handlar om dessa slutna läppar, men kanske framförallt om en ständig kamp – ”klasskamp, kvinnokamp men mest av allt livskamp”, som Dahlin skriver i *Tala om klass*. Och det är inte lite hon har att kämpa med, barnet Doris – den lilla flickan med dessa långa, gyllene flätor – och den vuxna kvinnan, som minns, skriver, plågas, skriver. På Dahlinns webbsida, som kompletterar *Skammens boning* med bland annat foton och ytterligare minnen, står att läsa att boken är skriven under många år, att den sprängde fram sedan hennes mamma gått bort – *Det var så mycket jag inte ens visste att jag mindes. Men min kropp mindes allt. Och orden rusade framåt. Men bara en bit i taget orkade jag sätta dem på papper.*”

Kanske är det detta ”en bit i taget” som gör läsningen av *Skammens boning* nästan andaktsfull, det och hur skickligt Dahlin skildrar barnets upplevelser. Alkoholistens ödesdiga nyckfullhet, den deprimerades kravfyllda kärlekstörstande och omgivningens spott och spe – gestaltat så som det gestaltade sig för den lilla flickan Doris. Den vuxnes klasskamp, kvinnokamp, är för barnet ren och skär överlevnadskamp, även då barnet inte ser det så; flickan Doris är upptagen av viljan att uppfylla andras behov, inte av att tycka synd om sig själv. Analysen av övergreppen och dess konsekvenser är möjlig för den vuxne, för barnet handlar det om att genomleva. Och hon genomlevde, Doris, med viss hjälp av guldmostrarna – deras paket och öppna famnar – men troligtvis mycket tack vare ett eget jävlar anamma.

Ja, trots allt genomlevde, de tuffa uppväxtåren och de minst lika tuffa följande åren. Vuxenblivandet *i sig* innebär inte någon befrielse. Minnena och smärtan bär man med sig, hur mycket man än försöker få det att vara på något annat sätt. I *Skammens boning* berättar Dahlin om den resa som fört henne fram till den punkt där minnena kommer åter och berättelsen kan berättas. Klassresan, livsresan. Styckvis ligger alltså berättandet på en slags metanivå, exempelvis när Dahlin skriver om hur hennes son släktforskat fram nya uppgifter. Eller som när hon tar läsaren med på bitar av den knaggliga, krokiga väg hon tagit sig fram på, från uppväxten i Härnösand, ut i världen och tillbaka igen – i Bombay 1996 har minnena av mer traumatisk karaktär börjat bli allt svårare att förneka, med huvudvärk och infektioner som påminnelser om ”synden skammen skulden”. Hennes erfarenhet av hur resor till fjärran länder inte nödvändigtvis innebär en resa bort från det man själv bär med sig, torde hon knappast vara ensam om, likväl är det något man på egen hand måste erfa, somliga upprepade gånger: *”Så här har det alltid varit. Det svindlande, sanslöst vackra, färgerna, glansen, leendena, det smutsiga, ofattbara. Det löjliga i att söka något i Bombay som redan fanns i Härnösand”*. Eller hur medresenärerna *”ville allt utom att se”*.

Det är dessa hopp – mellan barnet och den vuxna kvinnans upplevelser, där boken även inbegriper tiden innan Doris ens var född – som kan förvirra läsaren något. Men det som till en början ter sig som en hotande fragmentering av berättelsen – hur ett nytt stycke eller kapitel rör sig långt, långt bortifrån det föregående – visar sig allteftersom vara mer av ett konstfullt sätt att fläta samman dessa minnen, erfarenheter och livsöden. Tack vare de poetiska inslagen och de språkligt snygga passagera står de flesta styckena för sig själva. Tillsammans bildar de den berättelse som inte enbart är självbiografisk utan vittnar om ett ”Fattigsverige” som fanns *då* – Doris Dahlin är född 1952 och är således uppväxt under 50- och 60-talen – men som också finns *nu*; läser man vidare i exempelvis nämnda *Tala om klass* blir vikten av att just tala om klass allt tydligare. Och med sin text i antologin, men framförallt genom *Skammens boning*, gör Dahlin sig gällande inte bara som klassresenär utan även som en viktig författare. Hon gör mer av den egna berättelsen mer än vad flertalet så kallade verklighetsskildringar – böcker inriktade på smaskigheten i den olycka som för läsaren görs möjlig att hålla på avstånd, inte minst med hjälp av offer- respektive förövarschablonerna – oftast lyckas göra.

- Rebecca Liedman

Doris Dahlin
Skammens boning
Ordfront 2007

Taggar
Recension